

Затверджую
Голова приймальної комісії
НУ «Запорізька політехніка»
Віктор ГРЕШТА
«26» квітня 2024 року

ПРОГРАМА

фахового іспиту замість предметного тесту *«Педагогіка та психологія»* для абітурієнтів, які вступають до НУ «Запорізька політехніка» на навчання за освітнім ступенем «магістр» на основі НРК6, НРК7 за спеціальністю *016 «Спеціальна освіта»*.

Для оцінки знань абітурієнтів на фаховому іспиті фаховою атестаційною комісією розроблені критеріально-орієнтовані тестові завдання відповідно до Програми предметного тесту з *«Педагогіки та психології»* затвердженої наказом МОН від *04.04.2024 р. № 426*, які дозволяють встановити рівень сформованості компетентностей необхідних для засвоєння змісту навчання зі спеціальності *016 «Спеціальна освіта»* освітнього ступеня «магістр».

Фаховий іспит може проводитись очно та/або дистанційно із використанням інформаційного сервісу «Система дистанційного навчання» НУ «Запорізька політехніка» (для осіб, які зареєстровані та перебувають на тимчасово окупованій території – за зверненням вступника). При проведенні в дистанційному форматі обов'язковою є процедура візуальної ідентифікації вступника, здійснюється відеофіксація іспиту.

Вступники повинні знати і вміти:

- знати зміст нормативно-правових документів;
- знати структуру, логіку та закономірності педагогічного процесу, принципи, форми організації та методи навчання і виховання
- знати механізми здійснення всебічного гармонійного розвитку особистості;
- знати сутність психічних процесів, діяльності, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, емоційно-вольової сфери особистості, її індивідуальні особливості;
- знати зміст, форми і методи здійснення та інтерпретації наукових досліджень.
- володіти категоріальним апаратом наук та системно його використовувати;
- досліджувати актуальні проблеми та тенденції розвитку педагогіки та психології, реформування системи освіти;
- працювати з педагогічною та психологічною літературою, першоджерелами.
- проводити освітню роботу на засадах гуманізації, сучасних підходів до теорії і технології навчання і виховання;
- вміти планувати педагогічну діяльність

- обирати типи, види, форми, методи, засоби навчання та виховання;
- вміти здійснювати педагогічну взаємодію з усіма учасниками освітнього процесу,
- вміти забезпечувати гармонійний всебічний розвиток здобувачів освіти;
- використовувати на практиці досягнення психолого-педагогічної науки та передовий педагогічний досвід
- вміти проводити психолого-педагогічні дослідження,
- творчо підходити до формування професійної майстерності, самоосвіти

При підготовці завдань комісія виділила такі основні розділи з переліком тем:

РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

1.1 Педагогіка та психологія у структурі сучасних наук

1.1.1 Педагогіка в системі наук про людину. Об'єкт, предмет, функції та завдання педагогіки

1.1.2 Об'єкт, предмет психології. Психіка як об'єкт психології. Психічні явища як предмет психології

1.1.3 Основні категорії педагогіки: освіта, навчання, виховання, формування, розвиток, самоосвіта, самовиховання, саморозвиток.

1.1.4 Основні категорії психології: психіка, свідомість, особистість, діяльність, спілкування, образ.

1.1.5 Структура та основні галузі педагогіки.

1.1.6 Структура та основні галузі психології. Фундаментальна та прикладна психологія.

1.2 Загальні закономірності розвитку і соціалізації особистості

1.2.1 Процес розвитку особистості. Біологічні (вродженість, спадковість) та соціальні (соціалізація, середовище, діяльність та виховання) чинники та закони психічного розвитку особистості.

1.2.2 Співвідношення понять «людина», «особа», «індивід», «особистість» та «індивідуальність».

1.2.3 Характеристика особистості учня як суб'єкта освітнього процесу.

1.2.4 Вікова періодизація психічного розвитку особистості (за Е. Еріксоном). Вікові та індивідуально-типологічні особливості розвитку особистості та їх урахування в освітньому процесі.

1.2.5 Мотиви та мотивація особистості. Потреби, інтереси, переконання, ідеали. Спрямованість особистості. Мотивація навчальної діяльності.

1.2.6 Гра, навчання, праця як види діяльності. Діяльність учня в освітньому процесі та її види. Сутність та характеристика навчальної діяльності школяра.

1.2.7 Закономірності психічного розвитку та принципи навчання і виховання як основні механізми соціалізації та розвитку особистості учня.

1.2.8 Соціалізація особистості: сутність, етапи (первинна, вторинна), механізми (адаптація, інтеграція). Суб'єкти (сім'я, формальні та неформальні групи однолітків) і агенти (освіта, традиційні ЗМІ: та нові медіа: Інтернет, соціальні мережі) соціалізації. Поняття ресоціалізації.

1.2.9 Цінності та ціннісні орієнтації особистості. Життєві перспективи. Цілі життя. Самоактуалізація та самореалізація особистості: сутність та риси.

РОЗДІЛ 2. ІСТОРІЯ І ТЕОРІЯ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

2.1 Педагогічна та психологічна думка XVII - початок XX ст.

2.1.1 Педагогічна теорія Я.-А. Коменського.

2.1.2 Проблеми розвитку особистості у педагогічній спадщині Г. Сковороди.

2.1.3 Кордоцентризм у психолого-педагогічних поглядах П. Юркевича.

2.1.4 «Вільне виховання» в педагогічній системі М. Монтесорі.

2.1.5 М. Грушевський про українську мову й українську школу.

2.1.6 Антропоцентризм як провідна ідея творчості К. Ушинського.

2.1.7 О. Лазурський: вчення про нахили та обдарованість особистості.

2.1.8 Психологія як наука про безпосередній досвід: В. Вундт

2.1.9 Г. Еббінгауз: закони пам'яті. Крива забування Г. Еббінгауза.

2.1.10 Полікультурність - головний принцип педагогічної позиції М. Драгоманова.

2.2 Педагогічна та психологічна думка XX - початку XXI ст.

2.2.1 Психоаналітична теорія З. Фрейда. Структура особистості: Вопо (Id), Я (Ego) і Над-Я (Super Ego). Етапи психосексуального розвитку особистості. Механізми психологічного захисту особистості.

2.2.2 Індивідуальна психологія А. Адлера. Комплекс меншовартості.

2.2.3 Аналітична психологія К.-Г. Юнга. Структура особистості. Архетипи колективного несвідомого.

2.2.4 Неофройдизм (Е. Фромм, Е. Еріксон). Класичний біхевіоризм (Дж. Уотсон, І. Павлов, Б. Скіннер) та необіхевіоризм (А. Бандура). Гуманістична психологія (А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл, І. Ялом). Генетична психологія Ж. Піаже.

2.2.5. Ідеї педагогічної психології у працях С. Балея.

2.2.6 Г. Костюк про навчально-виховний процес та психічний розвиток учнів.

2.2.7 Гуманістична педагогіка В. Сухомлинського.

2.2.8 С. Френе: школа успіху і радості.

2.2.9 Вальдорфська школа: ідея цілісного виховання (Р. Штайнер).

2.2.10 Концепція соціально-особистісного виховання А. Макаренка.

2.2.11 Теорія вчинку В. Роменця.

2.2.12 Виховний ідеал Г. Ващенко.

2.2.13 Система української освіти: принципи, види, рівні освіти, типи закладів освіти (згідно із Законом України «Про освіту» (чинна редакція)).

3 РОЗДІЛ 3. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ У ПЕДАГОГІЦІ ТА ПСИХОЛОГІЇ

3.1 Планування та забезпечення якості дослідження.

3.1.1 Наукові дослідження в педагогіці та психології: різновиди, проблема, мета, завдання, об'єкт, предмет.

3.1.2 Програма дослідження: структура, вимоги до її складання та етапи дослідження. Гіпотези дослідження: теоретичні, емпіричні, статистичні.

3.1.3 Вибірковий метод: генеральна сукупність, вибірка, основні вимоги до формування вибірки, методи формування.

3.1.4 Якість інформації: репрезентативність, валідність, надійність.

3.2 Методи збирання інформації

3.2.1 Спостереження: види, переваги і недоліки, роль спостерігача.

3.2.2 Експеримент: види (констатувальний, формувальний, природний, лабораторний) та основні етапи проведення.

3.2.3 Поняття «тестування». Види тестів: проєктивні тести, тести дослідження особистості, тести пізнавального розвитку, тести досягнень, педагогічне тестування.

3.2.4 Методи опитування. Анкетування (поштові, пресові, он-лайн, експертні, індивідуальні, групові). Анкета: види питань, методичні вимоги до композиції анкети та до формулювання питань. Інтерв'ювання.

3.2.5 Експертні опитування (метод експертної оцінки): пошук, відбір та підготовка експертів. Види і процедури експертного опитування.

3.2.6 Соціометрія: процедура застосування та інструментарію (анкета, шкали).

3.2.7 Аналіз продуктів діяльності. Аналіз документів. Контент-аналіз.

3.3 Методи аналізу емпіричних даних

3.3.1 Вимірювання: визначення, види, рівні.

3.3.2 Описова статистика. Кількісний та якісний аналіз даних.

3.3.3 Аналіз кореляційного зв'язку між двома змінними. Коефіцієнти кореляції.

4 РОЗДІЛ 4. ПРИКЛАДНІ ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОСВІТИ, НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

4.1 Освіта і навчання особистості

4.1.1 Дидактика як теорія освіти і навчання: її сутність, основні категорії. Парадигми освіти і навчання (гуманістична, особистісно-орієнтована, компетентісна, рефлексивна).

4.1.2 Процес навчання: сутність і зміст, двосторонній характер, функції (освітня, виховна, розвивальна), структурні елементи навчання (мета, завдання, зміст, методи, засоби, форми організації навчання, його результати). Навчання, учіння, научання.

4.1.3 Поняття про базові принципи навчання та їх характеристика.

4.1.4 Зміст освіти в сучасній школі: сутність та основні поняття.

Знання, уміння, навички, компетентності.

4.1.5 Структура навчально-пізнавальної діяльності учнів (сприймання - осмислення - розуміння узагальнення - закріплення). Пізнавальний інтерес, умови його розвитку у навчанні. Етапи та рівні засвоєння знань.

4.1.6 Методи навчання. їх характеристика та класифікації за: джерелом інформації (словесні, наочні, практичні); характером пізнавальної діяльності (пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, пошукові); логікою пізнання (індуктивні, дедуктивні, традуктивні). Загальні вимоги до вибору методів навчання.

4.1.7 Засоби навчання: їх ознаки, функції та характеристика. Технічні засоби навчання (візуальні, аудіальні, аудіовізуальні, мультимедійні, інформаційно-комунікаційні).

4.1.8 Види навчання (пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване, індивідуальне, інтегроване, диференційоване, ігрове, дистанційне). Компетентісний підхід у навчанні.

4.1.9 Форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів: фронтальна, групова, кооперативна, колективна, парна, індивідуальна.

4.1.10 Урок як форма організації навчання. Типи і структура уроків за дидактичною метою. Вимоги до підготовки вчителя до уроку.

4.1.11 Активні (соціально-психологічні) форми організації освітнього процесу, їх різновиди: тренінг, диспут, ділова гра, круглий стіл, олімпіада, конкурс, виставка учнівської творчості.

4.1.12 Позаурочні форми навчання: факультативні заняття, просемінари, практикуми, секції, навчальні екскурсії, предметні гуртки, додаткові групові, індивідуальні заняття, домашня навчальна робота учня.

4.1.13 Поняття про контроль навчання, його функції. Види, форми і методи контролю. Рівні навчальних досягнень учнів та їх характеристика. Критерії і норми оцінювання успішності учнів. Поточне, тематичне та підсумкове оцінювання.

4.1.14 Поняття і види педагогічних технологій (розвивальні, проєктні, проблемні, ігрові, інтерактивні).

4.1.15 Педагогіка партнерства: педагогічно доцільна (суб'єкт-суб'єктна) взаємодія, концептуальні основи та принципи. Рівні та форми організації партнерської взаємодії.

4.2 Виховання особистості

4.2.1 Сутність і структура процесу виховання, його мета і завдання. Поняття виховного впливу та взаємовпливу.

4.2.2 Принципи процесу виховання. Характеристика основних принципів виховання.

4.2.3 Зміст процесу виховання. Системний підхід у структуруванні змісту національного виховання. Основні напрями національного виховання (моральне, громадянсько-патріотичне, розумове, естетичне, фізичне, валеологічне, трудове, екологічне, статево-гендерне, правове, економічне).

4.2.4 Самовиховання: сутність, методи і прийоми. Педагогічне керівництво самовихованням учнів. Концепція особистісно-орієнтованого

виховання.

4.2.5 Методи виховання. Групи методів: формування свідомості особистості; організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки; стимулювання поведінки і діяльності; контролю, самоконтролю та самооцінки у вихованні.

4.2.6 Форми організації процесу виховання: позаурочна, позакласна та позашкільна виховна робота. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи. Колективні творчі справи.

4.2.7 Виховна взаємодія «вчитель-учень». Партнерство школи і сім'ї у вихованні учнів. Сім'я як соціально-педагогічне середовище. Форми і методи роботи школи з батьками учнів.

4.2.8 Учніське самоврядування, його види. Органи учнівського самоврядування. Демократичне управління і лідерство в учнівському самоврядуванні. Формальні та неформальні групи учнів.

4.3 Особистість у життєвому та професійному просторі

4.3.1 Соціально-психологічна структура особистості. Соціальні статуси: поняття та види (офіційний і неофіційний, приписаний і здобутий). Соціальні ролі: поняття та види (активні й пасивні, явні й латентні). Соціальна позиція особистості.

4.3.2 Стать і гендер. Маскулінність. Фемінінність. Андрогінність. Тендерна ідентичність. Кризи тендерної ідентичності. Тендерні стереотипи: поняття та види (традиційні та егалітарні). Тендерна рівність і дискримінація. Сексизм. Фемінізм.

4.3.3 Професійна діяльність: поняття та етапи професіоналізації (професійне самовизначення, професійне навчання, професійна адаптація, професійне становлення, професійна реалізація, завершення професійної діяльності). Вчитель як суб'єкт професійної діяльності.

4.3.4 Особистість вчителя та його педагогічна майстерність. Мотивація та стимулювання професійної діяльності (за ієрархією потреб А. Маслоу). Професійне (емоційне) вигорання педагога.

4.3.5 Спілкування в педагогічній діяльності. Складові спілкування (комунікативна, перцептивна, інтерактивна). Бар'єри педагогічного спілкування.

4.3.6 Конфлікт і конфліктна ситуація. Види конфліктів (внутрішньо-особистісний, міжособистісний, внутрішньо-груповий, міжгруповий). Конфлікти в освітньому середовищі. Стили поведінки в конфлікті (суперництво, уникнення, компроміс, співпраця, пристосування).

4.3.7 Профілактика (психологічна просвіта, недопущення дискримінації, матеріальне та моральне заохочення, дотримання корпоративної культури) та розв'язання (досягнення компромісу чи співпраці) педагогічних конфліктів. Медіація як форма врегулювання конфлікту.

4.3.8 Девіантна поведінка особистості. Поняття та види (позитивна і негативна) девіацій. Суїцидальна та залежна поведінка. Булінг. Мобінг. Ейджизм. Рівні девіантної поведінки. Соціальні та психологічні чинники

девіантної поведінки. Профілактика девіантної поведінки: просвіта, соціальна реклама, корекційні програми, створення ситуації успіху.

4.3.9 Управління в системі освіти. Управлінська діяльність. Лідерство, керівництво, супровід. Типологія лідерства. Стилі керівництва (авторитарний, демократичний, ліберальний). Корпоративна (організаційна) культура.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання здійснюється за 100 бальною шкалою від 100 до 200 балів або ухвалюється рішення про негативну оцінку вступника («незадовільно»).

Кожний варіант тестів містить 30 завдань, які розподілені за трьома рівнями складності (по 10 завдань кожного рівня). Складність екзаменаційних завдань визначається, як правило, кількістю логічних кроків, які повинен виконати абітурієнт у процесі пошуку відповіді.

1-й рівень містить 10 завдань мінімального рівня складності які носять репродуктивний характер. Правильна відповідь на кожне завдання цього рівня оцінюється двома балами.

2-й рівень, який містить 10 завдань середнього рівня складності має репродуктивно-реконструктивний характер. Правильна відповідь на кожне завдання цього рівня оцінюється трьома балами.

3-й рівень містить 10 завдань підвищеної складності реконструктивно-творчого рівня.

Отже, максимальна кількість балів, яку абітурієнт може отримати за правильно виконані завдання всіх трьох рівнів, складає 200 балів.

Вступник допускається до участі у конкурсному відборі для зарахування на навчання, якщо кількість отриманих балів становить більше ніж 100 балів.

У разі наявності в паперовій роботі більше однієї відміченої відповіді на кожне запитання, за це запитання виставляється нуль балів (окрім випадків, коли одна з відмічених відповідей на запитання закреслена, а інша зазначена акуратно та чітко).

Усі попередні кроки і міркування, що приводять до відповіді на завдання, абітурієнт виконує на чернетці. Перевірка цих записів екзаменаторами не передбачається. Екзаменатори перевіряють лише вірність закреслених відповідей серед запропонованих на кожне завдання варіантів А, Б, В, Г, Д, Е в листі відповіді.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Анєнкова І.П., Байдан М.А. Педагогіка. Навчальний посібник. Львів: Новий світ, 2018. 567 с.
2. Аймедов К.В., Бабієнко В.В., Бабієнко В.А., Сторож В.В. Загальна педагогіка та історія педагогіки: підручник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 352 с.
3. Дуткевич Т. В. Загальна психологія. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 388 с.
4. Жуков С. М. Історія психології. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 230 с
5. Загальна психологія: практичні заняття. Кол. авт.: С. Ю. Діхтяренко, А. В. Шулдик, Г. О. Шулдик, Л. А. Данилевич. Умань : Візаві, 2022. 244 с.
6. Задорожна-Княгницька Л. В. Історія педагогіки: навчальний посібник для студентів ЗВО. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 364 с.
7. Зайченко І.В. Педагогіка. Підручник. Київ: «Ліра-К», 2016. 607 с.
8. Закон України «Про освіту»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
9. Єременко Л. В. Конфліктологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФО-П Однорог Т. В., 2018. 219 с.
10. Конфліктологія і психологія управління: Навч. посібник / Р.А.Калениченко; А.С.Коханець. Київ: КНУБА, 2021.167 с
11. Ладанюк А. П. Методологія наукових досліджень: навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2020. 351 с.
12. Левківський М.В. Історія педагогіки. Підручник. Київ: Центр навч. літератури, 2003. 360 с.
13. Максименко С. Д. Загальна психологія: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2021. 271 с. Маценко Л.М. Теорія і методика виховання: навчальний посібник. Вид. 3-тє, доп., перероб. Київ: ЦП «Компринт», 2019. 319 с.
14. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник. Київ: Ліра – К, 2020. 564 с.
15. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
16. Пашенко М.І., Красноштан І.В. Педагогіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 228 с.
17. Савчин М. І. Вікова психологія: Навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2019. 382 с.
18. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Загальна психологія: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2012., 320с.
19. Скрипченко О.В. Загальна психологія: підручник. К.:Каравела, 2019. 464 с.

20. Столяренко О.Б. Психологія особистості. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.

21. Туриніна О. Л. Методологія та методи психологічного дослідження: навч.- метод. посіб. Київ: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2018. 206 с

22. Фіцула М. М. Педагогіка. 3-е вид., стереотипне. Київ: Академвидав, 2009. 560 с.

Затверджено на засіданні
фахової атестаційної комісії
з предметного тесту
«назва предметного тесту»
« 26 » квітня 2024р.

Голова фахової атестаційної комісії
з предметного тесту
«Педагогіка та психологія»

Ірина ПУЩИНА